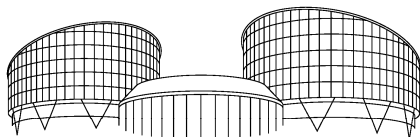

Tradus și revizuit de IER (<http://ier.gov.ro/>)

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

SECȚIA A PATRA

CAUZA LUNGU ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 22078/13)

HOTĂRÂRE

STRASBOURG

8 decembrie 2020

Hotărârea este definitivă. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Lungu împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a patra), reunită într-un comitet compus din:

Gabriele Kucsko-Stadlmayer, *președinte*,

Iulia Antoanella Motoc,

Pere Pastor Vilanova, *judcători*,

și Ilse Freiwirth, *grefier adjunct de secție*,

Având în vedere:

cererea (nr. 22078/13) îndreptată împotriva României, prin care un resortisant al acestui stat, domnul Manuel-Viorel Lungu („reclamantul”), a sesizat Curtea la 27 martie 2013, în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („Convenția”),

decizia de a aduce prezenta cerere la cunoștința Guvernului român („Guvernul”),

observațiile părților,

După ce a deliberat în camera de consiliu, la 17 noiembrie 2020,

Pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

INTRODUCERE

1. Prezenta cerere are ca obiect caracterul echitabil, în raport cu art. 6 din Convenție, al procesului penal îndreptat împotriva reclamantului, trimis în judecată pentru trafic de influență. De asemenea, ridică o problemă cu privire la obligațiile autorităților naționale ce decurg din art. 34 din Convenție.

ÎN FAPT

2. Reclamantul s-a născut în 1979 și locuiește în București. A fost reprezentat de D. Hatneanu, avocată.

3. Guvernul român („Guvernul”) a fost reprezentat de agenții guvernamentali, doamna C. Brumar și, în final, O. Ezer, reprezentante permanente ale României la Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

4. Reclamantul era, la momentul faptelor, agent de poliție în cadrul Direcției Generale de Poliție a Municipiului București.

I. PROCEDURA PENALĂ PENTRU TRAFIC DE INFLUENȚĂ

A. Urmărirea penală

5. La 29 februarie 2008, numitul N.R. a sesizat autoritățile cu un denunț penal împotriva reclamantului și a unui alt agent de poliție, O.F., susținând că aceștia i-au dat de înțeles că, în schimbul unei mite, îl pot „ajuta” în „rezolvarea favorabilă” a unui dosar penal aflat în lucru. Parchetul de pe lângă Tribunalul București („parchetul”) a dispus începerea urmăririi penale și, la

solicitarea sa, a obținut autorizații de interceptare și înregistrare a convorbirilor reclamantului, ale lui N.R. și O.F. Obiectul acestor autorizații îl constituiau convorbirile telefonice dintre persoanele în cauză, precum și înregistrarea convorbirilor purtate în mediul ambiantal între aceștia sau cu terți.

6. Organele de urmărire penală au realizat interceptarea și înregistrarea convorbirilor în cauză la 4 martie; 16, 17 și 18 aprilie; precum și 8 și 26 mai 2008. Aceste convorbiri au fost înregistrate pe CD-uri, conținutul lor fiind transcris în procese-verbale depuse la dosarul cauzei. Potrivit susținerilor reclamantului în fața Curții, transcrierile conțineau pasaje neinteligibile și numeroase puncte de suspensie.

7. În data de 26 mai 2008, s-a realizat prinderea în flagrant. Cu această ocazie, reclamantul a fost prins având asupra sa suma de 2 000 de euro (EUR), sumă pe care N.R. tocmai i-o înmânase.

8. La 19 iunie 2008, O.F. s-a prezentat la parchet pentru prezentarea materialului de urmărire penală și a solicitat înlăturarea, din dosar, a înregistrărilor care nu erau utile pentru examinarea cauzei. Procurorul i-a aprobat cererea.

9. La 24 iunie 2008, reclamantul s-a prezentat, la rândul său, la sediul parchetului pentru prezentarea materialului de urmărire penală. Potrivit Guvernului, cu această ocazie, a avut posibilitatea să ia cunoștință, printre altele, de procesele-verbale de transcriere a înregistrărilor convorbirilor sale și nu a formulat nicio cerere în acest sens.

10. În cursul urmăririi penale efectuate de parchet, N.R. a fost audiat de mai multe ori. Potrivit reclamantului, declarațiile depuse la dosarul de urmărire penală conțin discrepanțe în ceea ce privește scrisul de mână al acestui martor.

11. Prin rechizitoriul emis la 15 iulie 2008, parchetul a dispus trimiterea reclamantului în judecată sub aspectul săvârșirii infracțiunii de trafic de influență.

B. Judecata pe fond

12. Dosarul cauzei a fost înregistrat pe rolul Tribunalului București („tribunalul”). Instanța i-a ascultat pe inculpați și a dispus audierea nemijlocită a lui N.R. ca martor.

1. Demersurile efectuate pentru localizarea martorului N.R.

13. Lui N.R. i s-a trimis citație pentru prima dată la adresa din dosarul de urmărire penală, dar acesta nu s-a prezentat.

14. La 15 februarie 2010, tribunalul a emis față de acesta un mandat de aducere cu aceeași adresă, cu dispoziția să se prezinte, în caz contrar riscând o amendă în cuantum de 5 000 de lei românești (RON). Din dosar reiese că mandatul de aducere a fost pus în executare și că, în cadrul acestei executări,

proprietarul imobilului situat la adresa indicată a declarat că nu făcuse decât să îi permită lui N.R. stabilirea ca loc de domiciliu, dar că acesta nu locuise niciodată la acea adresă și nici nu a mai dat de știre.

15. La sfârșitul ședinței din 15 martie 2010, tribunalul a solicitat Biroului de Evidență a Persoanelor să comunice actualul domiciliu al lui N.R.

16. Cu ocazia ședinței din 12 aprilie 2010, instanța a reînnoit mandatul de aducere, de această dată cu domiciliul menționat în registrele de evidență a persoanelor, iar la sfârșitul ședinței, a procedat la verificarea dosarului de urmărire penală pentru a identifica o altă adresă a lui N.R., dar fără succes. Potrivit reclamantului, nu există nicio probă că această verificare a fost efectuată corespunzător. În ceea ce privește executarea mandatului de aducere, reiese din dosar că proprietarul imobilului în cauză a declarat că nu îl cunoștea pe N.R. și că acesta nu locuise niciodată la adresa respectivă.

17. În vederea ședinței din 7 iunie 2010 în fața tribunalului, reclamantul a depus la dosar o notă conținând o altă adresă a lui N.R. Instanța a emis o nouă citație pentru înfățișarea acestuia din urmă, dar citația a fost returnată și depusă la dosar cu mențiunea destinatar mutat.

18. Pe 21 iunie 2010, reclamantul a depus o a doua notă la dosar. Preciza acolo că l-a întâlnit pe N.R. din întâmplare și că acesta din urmă i-a spus că nu a primit nici o comunicare de la tribunal. Mai preciza că N.R. nu i-a dat adresa sa, dar i-a comunicat numărul său de telefon. Dând curs dispoziției judecătorului cauzei, grefierul a sunat la acel număr de mai multe ori, dar nu a răspuns nimeni.

19. La 4 august 2010, tribunalul l-a audiat pe martorul M.A., care a dat informații, printre altele, despre angajatorul și locul de muncă al lui N.R. În ședința din 27 septembrie 2010, instanța a dispus citarea lui N.R. la adresa corespunzătoare locului de muncă și a dispus ca martorul să se prezinte, în caz contrar riscând o amendă în cuantum de 5 000 RON. Martorul tot nu s-a prezentat. La 4 octombrie 2010, angajatorul a informat instanța că N.R. nu mai era angajatul său din 26 august 2010.

20. În ședința din 22 noiembrie 2010, instanța a constatat imposibilitatea audierii nemijlocite a lui N.R., demersurile efectuate în cursul anului pentru localizarea acestui martor neavând succes, și a făcut aplicarea normelor procedurale, care prevedeau citirea, în ședință publică, a depoziției date de martor în cursul urmăririi penale efectuate de parchet (infra, pct.44).

2. Înregistrările convorbirilor reclamantului

21. În ședința publică din 18 ianuarie 2010, avocatul reclamantului a solicitat o copie a înregistrărilor „pentru efectuarea anumitor verificări”. Instanța i-a respins cererea, cu motivarea că apărarea avea în continuare posibilitatea de a asculta înregistrările pe parcursul procesului penal.

22. În fața Curții, Guvernul susține că nici reclamantul, nici avocatul său nu au solicitat ascultarea înregistrărilor pe parcursul procesului în fața tribunalului. În replică, reclamantul susține că problema ascultării

înregistrărilor a fost discutată de mai multe ori în instanță, dar că nu a fost inclusă în încheierile de ședință, și că a intenționat să asculte înregistrările ca să poată contesta conținutul acestora, dacă era necesar.

3. Sentința penală pronunțată de Tribunalul București

23. Prin sentința penală din 3 decembrie 2010, tribunalul l-a condamnat pe reclamant la pedeapsa de 3 ani închisoare, cu suspendare. Instanța a statuat că reclamantul, acționând în complicitate cu O.F., i-a solicitat lui N.R. suma de 2 000 EUR, în schimbul promisiunii să intervină în favoarea sa într-un dosar penal aflat în lucru. Instanța s-a exprimat astfel:

„Situția de fapt a fost reținută de instanță din coroborarea declarațiilor martorului denunțator cu procesele-verbale de constatare a infracțiunii flagrante, de înscriere a bancnotelor folosite la realizarea flagrantului și de predarea către martorul denunțator N.R. și de transcriere/redare a înregistrărilor convorbirilor telefonice și audio/video realizate în mediul ambiental, precum și în parte cu declarațiile inculpaților date pe parcursul procesului penal.”

24. Tribunalul și-a continuat raționamentul rezumând părțile din declarațiile lui N.R. și ale inculpaților, precum și transcrierile convorbirilor acestui martor cu reclamantul, care, în opinia sa, au dovedit atât comportamentul acestuia din urmă, cât și intenția sa de a săvârși infracțiunea reținută împotriva sa. În ceea ce privește solicitarea reclamantului pentru înlăturarea, din dosar, a înregistrărilor convorbirilor sale, tribunalul a respins-o cu motivarea că interceptarea convorbirilor a fost autorizată și efectuată în mod legal.

C. Apelul

25. Reclamantul a declarat apel împotriva sentinței penale pronunțate de tribunal. Dosarul a fost înregistrat pe rolul Curții de Apel București („curtea de apel”). În motivele de apel, reclamantul a criticat, printre altele, omisiunea audierii lui N.R. în cursul judecății în fond și a susținut că probele erau nelegale deoarece, în opinia sa, interceptarea convorbirilor sale nu a fost autorizată și s-a efectuat în faza actelor premergătoare cu încălcarea normelor procedurale.

26. În ședința din 31 martie 2011, curtea de apel a dispus audierea lui N.R. și i-a trimis citație la adresele cunoscute, aflate la dosar. Din probele aflate la dosar reiese că citația a fost afișată pe ușa clădirilor, deoarece agentul procedural al curții de apel nu a putut să îl localizeze pe N.R. ca să i-o înmâneze.

27. În ședința din 21 aprilie 2011, curtea de apel a emis un mandat de aducere pe numele lui N.R., dar acesta nu a putut fi localizat. În cursul executării mandatului, s-a aflat din nou că proprietarul imobilului situat la adresa din dosarul de urmărire penală nu făcuse decât să îi permită lui N.R.

să îl aleagă ca loc de domiciliu, dar că N.R. nu a locuit niciodată acolo (supra, pct. 14).

28. La 16 mai 2011, curtea de apel a emis un al doilea mandat de aducere cu o altă adresă. În cursul executării acestui mandat, proprietarul imobilului respectiv a declarat că N.R. era concubinul nepoatei sale, că nu locuia în imobilul său și că aceasta nu cunoștea adresa lui actuală pentru că nu avea o relație bună cu el.

29. La 7 iunie 2011, curtea de apel a emis un al treilea mandat de aducere cu o altă adresă. Mandatul nu a putut fi executat deoarece adresa conținea erori care nu au făcut posibilă identificarea imobilului.

30. În ședința din 21 iulie 2011, curtea de apel a constatat că s-au făcut suficiente demersuri pentru audierea martorului N.R. și nu mai există nici o măsură procesuală care se poate lua față de acesta pentru a fi audiat. În plus, curtea de apel a respins cererea de efectuare a unei expertize tehnice audio a înregistrărilor convorbirilor reclamantului cu motivarea că nu s-au formulat obiecții cu prilejul prezentării acestora la parchet, în faza de urmărire penală și nici în fața instanței de fond, astfel încât consideră că cererea este lipsită de relevanță. Curtea de apel a acordat apoi cuvântul avocatului reclamantului.

31. Din încheierea de ședință din 21 iulie 2011 reiese că, în fața curții de apel, avocatul reclamantului a contestat în principal legalitatea probelor și a afirmat, printre altele, că clientul său nu a contestat că acele convorbiri au avut loc, dar că transcrierile erau incomplete și, prin urmare, conținutul acestora era trunchiat. Reiese, de asemenea, că apărătorul reclamantului a precizat că a solicitat audierea acelor înregistrări telefonice, că audierea a fost încuviințată dar în final nu a fost posibilă datorită imposibilității tehnice a instanței de a face acea audiere. Nici cererea de audiere a înregistrărilor, nici încuviințarea unei astfel de măsuri de către instanțe nu sunt incluse în dosarul depus la Curte. În plus, reclamantul nu oferă nicio clarificare cu privire la natura motivelor tehnice care ar fi făcut imposibilă audierea acestor înregistrări. La rândul său, Guvernul contestă că ar fi existat un astfel de impediment și semnaleză că în nicio încheiere de ședință nu se consemnează imposibilitatea de a audia sau de a viziona înregistrările.

32. Printr-o decizie penală din 25 iulie 2011, curtea de apel a respins apelul și a confirmat sentința penală pronunțată de tribunal.

D. Recursul

33. Reclamantul a declarat recurs. În motivele de recurs, s-a plâns că nu a avut posibilitatea să formuleze întrebări martorului N.R. în ședință publică și că a fost condamnat pe baza înregistrărilor convorbirilor sale, chiar dacă, potrivit acestuia, probele au fost obținute în mod nelegal. A susținut, de asemenea, că nu a avut posibilitatea să asculte aceste înregistrări și că acestea nu se mai aflau la dosarul cauzei.

34. Recursul a fost înregistrat la Înalta Curte de Casație și Justiție („Înalta Curte”). În ședința din 2 aprilie 2012, avocatul reclamantului a criticat omisiunea audierii de către instanțe a martorului N.R. și imposibilitatea de a lua cunoștință de înregistrările convorbirilor interceptate în integralitatea acestora cu care susține că s-a confruntat. Procurorul de ședință a susținut că o copie a CD-ului cu înregistrările se afla în dosarul de urmărire penală.

35. Într-o decizie pronunțată în aceeași zi, Înalta Curte a respins recursul și a confirmat hotărârile pronunțate în primă instanță și în apel. Cu privire la audierea lui N.R., Înalta Curte a constatat că aceasta nu fusese posibilă, chiar dacă martorul fusese citat să se prezinte în conformitate cu normele procedurale. Referitor la interceptarea convorbirilor, Înalta Curte a statuat că măsura a fost dispusă în mod legal și că procesele-verbale de transcriere a înregistrărilor au necesitat să fie examinate prin raportare la celelalte probe. Înalta Curte a adăugat următoarele:

„Se observă [...] că inculpații nu au contestat conținutul [proceselor-verbale de transcriere a înregistrărilor] în faza de urmărire penală, iar în cursul judecății, instanța de apel s-a pronunțat, apreciind că proba nu este utilă cauzei.

[...]

Ulterior însă, învinuitul sau inculpatul are dreptul de a lua la cunoștință despre înregistrări, cu posibilitatea contestării acestora, drepturi ce au fost respectate în cauză, instanța admitând în cursul cercetării judecătorești, efectuarea unei expertize criminalistice.”

36. Dintr-un certificat emis de Înalta Curte rezultă că decizia din 2 aprilie 2012 a fost întocmită la 24 mai 2012, tehnoredactată la 15 iunie 2012 și a devenit disponibilă părților la 28 septembrie 2012.

E. Problema suporturilor înregistrării convorbirilor reclamantului

37. În fața Curții, reclamantul a prezentat un certificat despre care susține că l-a obținut de la grefa tribunalului și care conține o șampilă considerată a fi a acestei instanțe, precum și semnăturile presupuse a fi cele ale unui judecător și ale unui greșier, ale căror nume nu au fost menționate. Conform acestui document, suporturile audio-video ale înregistrării convorbirilor reclamantului au fost distruse în decembrie 2011.

38. În această privință, reclamantul a arătat că, în august 2015, a depus o plângere administrativă la tribunal, denunțând distrugerea acestor suporturi, precum și lipsa din dosar a declarațiilor lui N.R. – presupuse de el – și i s-a răspuns de către instanță că suporturile nu au fost distruse și că declarațiile chiar se află în dosar. A adăugat că, în consecință, în octombrie 2015, a depus plângere penală și că examinarea plângerii este încă pendinte.

39. Guvernul a răspuns contestând autenticitatea certificatului prezentat de reclamant în fața Curții. A prezentat o notă din data de 4 iulie 2018 emisă de tribunal. Potrivit acestui document, autorii semnăturilor aplicate pe certificat nu au putut fi identificați, șampila folosită nu corespundea cu cea a

tribunalului, iar termenii juridici nu erau folosiți corespunzător. Tot potrivit acestui document, probele folosite în dosarele penale nu se distrug niciodată, doar bunurile care au făcut obiectul unei confiscări putând să fie distruse.

40. Anterior, la 29 iunie 2018, Parchetul de pe lângă Tribunalul București a informat Guvernul că păstrase suporturile înregistrărilor convorbirilor realizate la 4 martie, 16, 17 și 18 aprilie, precum și 8 mai 2008.

II. PROCEDURA PENALĂ PENTRU FALS ÎN ÎNSCRISURI DEMARATĂ DE AUTORITAȚI ULTERIOR COMUNICĂRII CERERII

41. La 6 iulie 2018, tribunalul a sesizat parchetul în vederea verificării modului în care a fost redactat certificatul prezentat de reclamant în fața Curții. Parchetul a procedat la deschiderea unui dosar penal.

42. La 18 septembrie 2018, reclamantul a fost audiat ca martor în cadrul acestui dosar. La 2 octombrie 2018, a fost audiat din nou și, cu această ocazie, a aflat că plângerea sa penală depusă în 2015 (supra, pct.38) a fost atașată la acest dosar. La 4 octombrie 2018, a solicitat parchetului comunicarea de copii după înscrisurile depuse la dosar, cu motivarea că are nevoie de ele pentru a le depune la Curte. I s-a acordat doar o copie după plângerea sa penală.

43. Părțile nu au informat Curtea cu privire la soluția pronunțată în cadrul acestei proceduri.

CADRUL LEGAL INTERN RELEVANT

44. Vechiul Cod de procedură penală, în vigoare până la 1 februarie 2014, conținea următoarele dispoziții relevante în prezenta cauză:

Art. 83 – Obligația de prezentare [a martorului]

„Persoana chemată ca martor este obligată să se înfățișeze la locul, ziua și ora arătate în citație și are datoria să declare tot ce știe cu privire la faptele cauzei.”

Art. 327– Ascultarea martorului, expertului sau interpretului

„[...]”

3. Dacă ascultarea vreunui dintre martori nu mai este posibilă, instanța dispune citirea depoziției date de acesta în cursul urmăririi penale și va ține seama de ea la judecarea cauzei.

[...]”

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 6 DIN CONVENȚIE

45. Reclamantul se plânde de inechitatea procesului penal îndreptat împotriva sa, ca urmare a omisiunii audierii de către instanțe a martorului N.R. și a folosirii transcrierilor înregistrărilor convorbirilor sale pe care nu a avut posibilitatea să le consulte și pentru care nu a putut să obțină efectuarea unei expertize. Acesta invocă art. 6 din Convenție, formulat după cum urmează, în părțile sale relevante:

„1. Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil [...] și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială [...], care va hotări [...] asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. [...].

[...]

3. Orice acuzat are, în special, dreptul:

[...]

d) să întrebe sau să solicite audierea martorilor acuzații [.];

[...]”

A. Cu privire la admisibilitate

46. Guvernul ridică o excepție de tardivitate a cererii. Susține că, în prezenta cauză, termenul de 6 luni ar trebui calculat începând cu 2 aprilie 2012, data la care Înalta Curte a pronunțat decizia definitivă, nu la data, ulterioară, la care decizia a devenit disponibilă părților. În opinia sa, capetele de cerere ale reclamantului nu sunt legate de motivarea deciziei și se referă la aspecte anterioare redactării deciziei definitive, iar acesta nu a oferit nicio justificare pentru faptul că a așteptat ca decizia definitivă să devină disponibilă părților înainte să sesizeze Curtea. În subsidiar, solicită Curții să aibă în vedere faptul că decizia definitivă ar fi putut fi redactată înainte de 28 septembrie 2012, ținând seama de faptul că, potrivit certificatului emis de Înalta Curte, decizia a fost tehnoredactată la 15 iunie 2012, și își exprimă opinia că reclamantul ar fi putut, de fapt, să ia cunoștință de conținutul deciziei înainte de 27 septembrie 2012.

47. Reclamantul precizează că a luat cunoștință de decizia definitivă a Înaltei Curți la 28 septembrie 2012 și consideră că termenul de 6 luni ar trebui să se calculeze de la această dată. A declarat că a făcut demersuri înainte de această dată pentru a lua cunoștință de conținutul deciziei definitive, dar fără succes. De asemenea, susține că nu putea să sesizeze în mod corespunzător Curtea fără să fi luat cunoștință de motivarea Înaltei Curți.

48. Curtea amintește că, în cazul în care reclamantul are dreptul să i se comunice din oficiu o copie după decizia internă definitivă, este în mai mare

conformitate cu obiectul și cu scopul art. 35 § 1 din Convenție să se considere că termenul de 6 luni începe să curgă de la data comunicării copiei după decizie și că, în cazul în care în dreptul intern nu se prevede comunicarea, este oportun să se ia în considerare data „redactării” deciziei, dată de la care părțile au posibilitatea reală să ia cunoștință de conținutul acesteia [*Papachelas împotriva Greciei* (MC), nr. 31423/96, pct. 30, CEDO 1999-II].

49. În prezenta cauză, Curtea observă că Guvernul nu contestă faptul că reclamantul a luat cunoștință de decizia definitivă a Înaltei Curți la 28 septembrie 2012. Cu toate acestea, Guvernul susține că reclamantul ar fi putut să sesizeze Curtea înainte să ia cunoștință de motivarea Înaltei Curți (supra, pct.46). Însă un astfel de argument nu este în concordanță cu jurisprudența Curții (*Papachelas*, citată anterior, pct. 30). În ceea ce privește posibilitatea reclamantului de a face demersuri pentru a obține o copie după decizia definitivă la o dată anterioară datei comunicării acesteia (supra, pct.46), Curtea constată că o astfel de sugestie din partea Guvernului este o chestiune ce ține de speculații, cât timp acesta nu menționează baza legală și nici nu menționează o practică constantă a instanțelor naționale pe care reclamantul ar fi putut să o invoce. Curtea constată că decizia definitivă a Înaltei Curți a devenit disponibilă părților la 28 septembrie 2012 (supra, pct.36) și că termenul de 6 luni a început să curgă, în prezenta cauză, de la această dată. Prin urmare, excepția ridicată de Guvern trebuie să fie respinsă.

50. Constatând că acest capăt de cerere nu este vădit nefondat și nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate în sensul art. 35 din Convenție, Curtea îl declarată admisibil.

B. Cu privire la fond

51. Curtea constată că acest capăt de cerere formulat de reclamant are două părți, care trebuie examinate separat.

1. Cu privire la omisiunea audierii martorului N.R.

a) Argumentele părților

52. Reclamantul consideră că declarațiile martorului N.R. au fost decisive în justificarea condamnării sale. Susține că, dacă ar fi avut posibilitatea confruntării acestui martor în ședință publică, ar fi putut să prezinte argumente complete privind legalitatea celorlalte probe, inclusiv modul în care s-a realizat interceptarea convorbirilor sale. Arată că eforturile autorităților pentru localizarea martorului nu au fost suficiente și că absența acestuia din urmă nu a fost justificată printr-un motiv întemeiat. Potrivit reclamantului, probele aflate la dosar indică mai degrabă că N.R. pur și simplu nu a dorit să depună mărturie în fața instanțelor, deși avea o obligație legală în acest sens. Tot potrivit acestuia, demersurile efectuate de instanțe pentru a asigura înfățișarea martorului nu au fost eficiente și nu au fost însoțite

de măsuri precum aplicarea unei amenzi. Potrivit reclamantului, N.R. era parte într-un proces penal desfășurat în același timp cu procesul care face obiectul prezentei cauze și, în cadrul acestui prim proces, a putut fi localizat de poliție și s-a prezentat la secția de poliție unde el însuși l-a întâlnit la 21 iunie 2010.

53. Reclamantul susține că nu a beneficiat de nicio garanție procedurală pentru a contrabalansa neînfrățirea martorului înaintea instanțelor. Citirea în ședință publică a declarațiilor lui N.R. – a căror veridicitate este pusă la îndoială de reclamant din cauza diferențelor de scriere din declarațiile depuse la dosar – nu reprezenta o astfel de garanție.

54. Guvernul răspunde că autoritățile au efectuat demersurile necesare pentru localizarea lui N.R. și că absența acestui martor nu li se poate imputa. Consideră că nu mai există nici o măsură procesuală care se putea lua pentru a afla locul de domiciliu al acestui martor. În opinia sa, acesta din urmă nu a dorit să se prezinte în fața instanțelor, iar atitudinea sa a făcut imposibilă localizarea sa. Prin urmare, Guvernul solicită Curții să constate că au existat motive întemeiate pentru ca instanțele naționale să admită declarațiile martorului absent, având în vedere imposibilitatea localizării martorului în pofida eforturilor depuse. În plus, Guvernul consideră că declarațiile lui N.R. nu au constituit proba unică sau determinantă în această cauză, acestea fiind luate în considerare de instanțele naționale prin raportare la celelalte probe administrate, ca de exemplu declarațiile reclamantului și ale altui martor și înregistrările realizate. Concluzionează că procesul a fost echitabil în ansamblu.

b) Motivarea Curții

i. Principii generale

55. Curtea face trimitere la principiile relevante în materie referitoare la criteriile de examinare a capetelor de cerere formulate în contextul art. 6 § 1 și § 3 lit. d) din Convenție cu privire la absența martorilor de la ședința de judecată, astfel cum au fost expuse în hotărârile *Al-Khawaja și Tahery împotriva Regatului Unit* [(MC), nr. 26766/05 și 22228/06, pct. 118-147, CEDO 2011] și *Schatschaschwili împotriva Germaniei* [(MC), nr. 9154/10, pct. 100-131, CEDO 2015].

56. În hotărârea *Schatschaschwili*, Curtea a reamintit că, în conformitate cu principiile enunțate în hotărârea *Al-Khawaja și Tahery* (citată anterior), examinarea compatibilității cu art. 6 § 1 și § 3 lit. d) din Convenție a unui proces în care declarațiile unui martor care nu s-a înfrățit și nu a fost audiat în cursul procesului sunt folosite ca probe se face în trei etape (*Schatschaschwili*, citată anterior, pct. 107). Astfel, Curtea trebuie să cerceteze:

i. dacă a existat un motiv întemeiat care să justifice neînfrățirea martorului și, în consecință, admiterea ca probă a declarației scrise a acestuia (ibid., pct. 119-122);

ii. dacă declarația scrisă a martorului absent a constituit fundamentul unic sau determinant pentru condamnare (*ibid.*, pct.123-124); și

iii. dacă au existat elemente compensatorii, inclusiv garanții procedurale solide, suficiente pentru a contrabalansa dificultățile cauzate apărării ca urmare a admiterii unei astfel de probe și pentru a asigura echitatea procesului în ansamblu (*ibid.*, pct. 125-131).

57. Este necesar să se accentueze faptul că absența unor motive întemeiate care să justifice neînfrățirea unui martor nu poate, în sine, să ducă la un proces inechitabil. În aceste condiții, lipsa unor asemenea motive constituie un element important în raport cu aprecierea caracterului echitabil în general al unui proces: acest element poate să încline balanța în favoarea constatării unei încălcări a art. 6 § 1 și § 3 lit. d) din Convenție (*ibid.*, pct. 113 *in fine*). În plus, având în vedere că preocuparea Curții este să se asigure caracterul echitabil al procesului în ansamblu, aceasta trebuie să cerceteze dacă au existat elemente compensatorii suficiente nu doar în cauzele în care declarațiile scrise ale unui martor absent constituiau temeiul unic sau determinant pentru condamnarea inculpatului, dar și cele în care a constatat că este dificil de stabilit dacă aceste elemente constituiau proba unică sau determinantă, dar este totuși convinsă că acestea aveau o anumită importanță și că admiterea lor i-ar fi putut cauza dificultăți apărării. Impactul factorilor compensatorii necesari pentru ca procesul să fie considerat echitabil va depinde de importanța pe care o au declarațiile martorului absent. Cu cât această importanță este mai mare, cu atât elementele compensatorii vor trebui să fie mai solide pentru ca procesul în ansamblu să fie considerat echitabil (*ibid.*, pct. 116; *Seton împotriva Regatului Unit*, nr. 55287/10, pct. 59, 31 martie 2016).

58. Prin urmare, Curtea trebuie să verifice cele trei etape ale criteriului *Al-Khawaja și Tahery* – în ordinea definită în această hotărâre – având în vedere că aceste măsuri sunt interdependente și, împreună, servesc la stabilirea caracterului echitabil în general al procesului penal în prezenta cauză (*Schatschaschwili*, citată anterior, pct. 118).

ii. Aplicarea în prezenta cauză

59. În ceea ce privește problema dacă absența martorului N.R. era justificată de un motiv întemeiat, Curtea constată că atât tribunalul, cât și curtea de apel au trimis martorului citație pentru înfrățire, dar acesta nu s-a prezentat (supra, pct. 20 și 30). Din probele prezentate Curții reiese că respectivul nu a putut fi găsit la adresele indicate de părți și de ceilalți martori sau la cele identificate de instanțe pe parcursul procesului penal (supra, pct. 13-19 și 26-29). Totuși, Curtea se îndoiește că instanțele naționale au efectuat demersuri suficiente pentru localizarea martorului. Într-adevăr, din susținerile reclamantului, care nu sunt contrazise de Guvern, rezultă că N.R. a fost în contact direct cu poliția în cadrul unui proces penal desfășurat în același timp cu procesul care face obiectul prezentei cauze (supra, pct. 52 și 54; a se vedea,

de asemenea, supra, pct.18). De altfel, Guvernul admite că acest martor nu a dorit să se prezinte (supra, pct.54), cu toate că, potrivit Codului de procedură penală, persoanele citate ca martori au obligația legală de a se prezenta în fața instanțelor și de a da declarație (supra, pct.44). În aceste condiții, Curtea este sceptică cu privire la problema dacă instanțele române au depus toate eforturile care ar fi putut fi de așteptat în mod rezonabil din partea lor pentru a asigura înfățișarea lui N.R.

60. În ceea ce privește importanța declarațiilor scrise ale martorului absent pentru condamnarea reclamantului, Curtea constată că tribunalul s-a bazat pe declarațiile date de N.R. în calitate de martor denunțător și pe alte probe referitoare la persoana lui N.R., ca de exemplu procesele verbale de constatare a infracțiunii flagrante la care a participat și martorul, sau înregistrările convorbirilor pe care acesta din urmă le-a avut cu reclamantul (supra, pct. 23 și 24). Curtea deduce de aici că declarațiile lui N.R. au avut o anumită importanță în măsura în care au determinat desfășurarea urmăririi penale de către parchet și măsurile care s-au dispus în acest context, ca de exemplu interceptarea convorbirilor reclamantului și organizarea prinderii în flagrant. Curtea observă, în plus, că situația de fapt reținută de tribunal pe baza acestor mijloace de probă a fost confirmată ulterior de instanțele de apel și de recurs (supra, pct. 32 și 35). În aceste condiții, Curtea este convinsă că declarațiile lui N.R. au avut o anumită importanță, dacă nu chiar o mare importanță, și că administrarea acestora a cauzat dificultăți apărării (*Valdhuter împotriva României*, nr. 70792/10, pct. 49, 27 iunie 2017).

61. În continuare, Curtea trebuie să examineze dacă au existat suficiente elemente compensatorii pentru a contrabalansa dificultățile cauzate apărării de imposibilitatea audierii în contradictoriu a lui N.R. Constată că, neputând să îl audieze pe martor, tribunalul a procedat la citirea în ședință publică a declarațiilor date de N.R. în cursul urmăririi penale (supra, pct.20). O astfel de posibilitate, care decurge din normele de procedură penală (supra, pct.44), poate constitui un factor compensator care trebuie luat în considerare (a se vedea, în acest sens, *D și alții împotriva României*, nr. 75953/16, pct. 107 *in fine*, 14 ianuarie 2020). Însă alte elemente trebuie abordate cu precauție. Curtea observă într-adevăr că atât curtea de apel, cât și Înalta Curte s-au limitat la a constata că procedura de citare a fost legal îndeplinită (supra, pct. 30 și 35), fără să verifice dacă absența martorului ar putea avea un impact asupra caracterului echitabil al procesului. Consideră că instanțele naționale nu au abordat cu prudență declarațiile scrise ale martorului absent, iar tribunalul a reținut situația de fapt pe baza declarațiilor date de N.R. în faza de urmărire penală (supra, pct. 23-24). Curtea face trimitere la constatarea sa potrivit căreia celelalte probe care au justificat condamnarea reclamantului, ca de exemplu procesele-verbale de constatare a infracțiunii flagrante sau de transcriere a înregistrărilor sus-menționate, s-au bazat pe declarațiile lui N.R. (supra, pct.60) și apreciază că, în acest context, nu se poate considera că existența altor probe decât aceste declarații a putut să contrabalanseze în mod

corespunzător dificultățile cauzate apărării (a se vedea, *a contrario*, *Virgil Dan Vasile împotriva României*, nr. 35517/11, pct. 69, 15 mai 2018).

62. Având în vedere procesul în ansamblu, Curtea observă că nu s-a demonstrat în mod valabil că absența martorului N.R. a fost justificată de un motiv întemeiat. Constată, de asemenea, că declarațiile scrise ale lui N.R. au avut o anumită importanță în condamnarea reclamantului și că elementele compensatorii de care a beneficiat acesta din urmă nu au fost suficiente și capabile să contrabalanseze dificultățile întâmpinate de apărare.

63. Prin urmare, au fost încălcate art. 6 § 1 și § 3 lit. d) din Convenție.

2. Cu privire la folosirea înregistrărilor efectuate în cursul procesului

64. Reclamantul critică folosirea pe parcursul procesului penal a transcrierii înregistrărilor convorbirilor sale pe care nu a avut posibilitatea să le consulte și pentru care nu a putut să obțină efectuarea unei expertize.

65. Având în vedere concluzia la care a ajuns cu privire la omisiunea audierii martorului N.R. (supra, pct.62), Curtea consideră că nu este necesară examinarea acestei părți a capătului de cerere formulat de reclamant în raport cu art. 6 din Convenție.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 34 DIN CONVENȚIE

66. Ulterior comunicării cererii, reclamantul a susținut că procesul penal pentru fals în înscrisuri declanșat la cererea tribunalului (supra, pct.41) a fost consecința introducerii cererii sale la Curte și a declarat că se teme că va deveni suspect în cadrul procesului respectiv. Acesta invocă art. 34 din Convenție, care prevede următoarele:

„Curtea poate fi sesizată printr-o cerere de către orice persoană fizică, orice organizație neguvernamentală sau de orice grup de particulari care se pretinde victimă a unei încălcări de către una dintre înaltele părți contractante a drepturilor recunoscute în convenție sau în protocoalele sale. Înaltele părți contractante se angajează să nu împiedice prin nici o măsură exercițiul eficace al acestui drept.”

67. Guvernul precizează că funcționarii publici, în conformitate cu dispozițiile relevante din Codul penal, au obligația să sesizeze parchetul dacă, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, iau cunoștință de săvârșirea unei infracțiuni. Aduagă următoarele: în prezenta cauză, sesizarea parchetului de către tribunal s-a făcut în aplicarea acestor dispoziții legale; s-a procedat la sesizare la 5 ani după sesizarea Curții de către reclamant și nu s-a adus atingere în niciun fel drepturilor reclamantului; acesta din urmă a avut astfel posibilitatea să prezinte argumentele sale în fața Curții, precum și observații suplimentare în această privință; în plus, scopul urmăririi penale este să verifice contradicția dintre conținutul certificatului prezentat de reclamant – potrivit căruia suporturile înregistrărilor au fost distruse – și realitate, confirmată de parchet, care încă dispune de suporturi.

68. Guvernul consideră că faptul că reclamantul a fost adus să depună mărturie ca martor în cursul procesului respectiv nu a adus atingere dreptului său de a sesiza Curtea. Precizează că declarația reclamantului a fost necesară pentru a lămuri modul în care acesta a obținut certificatul în discuție și că nu se pune problema, prin intermediul acestei urmăriri penale, a verificării comportamentului reclamantului. Acesta adaugă că reclamantul, în cursul audierilor sale, nu a fost amenințat și nu a fost constrâns să dea informații despre cererea sa în fața Curții, în afara celor necesare pentru lămurirea circumstanțelor în care a obținut certificatul.

69. Reclamantul răspunde că procesul penal pentru fals în înscrisuri este de fapt îndreptat împotriva sa, deoarece a fost singurul care a folosit certificatul în cauză. Impută parchetului că i-a refuzat comunicarea de copii după înscrisurile aflate la dosar. Arată că s-a plâns deja autorităților naționale în 2015 cu privire la distrugerea – invocată de el – a suporturilor conținând înregistrările convorbirilor sale și a fost surprins că autoritățile au reacționat începând urmărirea penală abia după ce Curtea a comunicat cererea sa. Potrivit acestuia, o eventuală condamnare a sa în cursul acestui proces ar fi consecința directă a introducerii cererii sale în fața Curții, în timp ce o clasare a urmării penale ar fi avut ca efect punerea la îndoială a temeiniciei afirmațiilor sale în fața Curții.

70. Curtea reamintește că, pentru ca mecanismul de cerere individuală instituit în art. 34 din Convenție să fie eficient, este extrem de important ca reclamantii, declarați sau potențiali, să fie liberi să comunice cu Curtea fără ca autoritățile să îi supună presiunilor în vreun fel ca să retragă ori să modifice capetele lor de cerere. Sintagma „a face presiune/i” se referă nu doar la constrângerea directă și actele flagrante de intimidare a reclamantilor, declarați sau potențiali, a familiilor sau a reprezentanților lor în instanță, ci și la actele sau contactele indirecte și rău intenționate având ca scop să îi facă să se răzgândească ori să îi descurajeze cu privire la exercitarea acțiunii oferite de Convenție [*Iambor împotriva României nr. 1*], nr. 64536/01, pct. 212, 24 iunie 2008].

71. În prezenta cauză, Curtea constată că reclamantul nu este privat de libertate, că este reprezentat în fața sa de un avocat ales și că a avut și încă are posibilitatea să comunice liber cu aceasta. În plus, constată că reclamantul a fost citat să se prezinte în cursul procesului penal pentru fals în înscrisuri în calitate de martor și că temerile sale de a deveni suspect în cursul procesului nu sunt susținute de probe. Într-adevăr, în lipsa unor informații recente cu privire la cursul acestui proces, Curtea concluzionează că, la aproximativ 2 ani de la declanșarea acestuia, reclamantul își păstrează calitatea de martor. În plus, constată că nu s-a stabilit în fața sa că, în timpul audierii sale ca martor în cursul acestui proces, reclamantul a fost supus presiunii sau intimidării din partea poliției sau a procurorului ori că s-au făcut remarci referitoare la cererea sa [a se vedea, *a contrario, Salman împotriva Turciei (MC)*, nr. 21986/93, pct. 131, CEDO 2000-VII]. Prin urmare, consideră că desfășurarea

procesului penal pentru fals în înscrisuri nu a afectat examinarea, de către aceasta, a prezentei cereri (a se vedea *mutatis mutandis*, *Blaj împotriva României*, nr. 36259/04, pct. 164-165, 8 aprilie 2014).

72. În consecință, Curtea concluzionează că autoritățile române nu au încălcat în prezenta cauză obligațiile care le revin în temeiul art. 34 a doua teză din Convenție.

III. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

73. Art. 41 din Convenție prevede:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

74. Reclamantul solicită 10 000 de euro (EUR) cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral pe care consideră că l-a suferit.

75. Guvernul consideră că o constatare a încălcării ar putea constitui o reparație suficientă și că suma solicitată este excesivă în raport cu jurisprudența Curții.

76. Curtea consideră că trebuie să i se acorde reclamantului suma de 6 000 EUR pentru prejudiciul moral.

B. Cheltuieli de judecată

77. Reclamantul solicită 4 633,92 EUR cu titlu de cheltuieli de judecată și solicită ca această sumă să fie plătită direct în contul bancar al avocatei sale. Acesta prezintă o adeverință de plată specificând tipul de servicii prestate de reprezentanta sa și tariful orar corespunzător, precum și un contract de asistență juridică în conformitate cu care plata onorariului datorat se va efectua direct către aceasta.

78. Guvernul consideră că suma solicitată este excesivă în raport cu serviciile prestate de apărătoarea reclamantului.

79. Ținând seama de documentele de care dispune și de jurisprudența sa, Curtea acordă reclamantului suma de 1 550 EUR, care se va plăti direct avocatei acestuia.

C. Dobânzi moratorii

80. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, ÎN UNANIMITATE, CURTEA

1. *Declară* cererea admisibilă;
2. *Hotărăște* că au fost încălcate art. 6 § 1 și § 3 lit. d) din Convenție ca urmare a faptului că martorul N.R. nu a fost audiat în cursul dezbaterilor;
3. *Hotărăște* că nu este necesară examinarea capătului de cerere formulat în contextul art. 6 din Convenție sub aspectul folosirii înregistrărilor convorbirilor reclamantului;
4. *Hotărăște* că statul pârât nu a încălcat obligațiile care îi revin în raport cu art. 34 din Convenție;
5. *Hotărăște*:
 - a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de trei luni, următoarele sume, care trebuie convertite în moneda statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății:
 - i. 6 000 EUR (șase mii de euro), plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit, pentru prejudiciul moral,
 - ii. 1 550 EUR (o mie cinci sute cincizeci de euro), plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit de reclamant, pentru cheltuielile de judecată, sumă care se va plăti direct avocatei sale;
 - b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;
6. *Respinge* cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris la 8 decembrie 2020, în temeiul art. 77 § 2 și § 3 din Regulament.

Ilse Freiwirth
Grefier adjunct

Gabriele Kucsko-Stadlmayer
Președinte